

PROCÉS PARTICIPATIU

Debat sobre qualitat democràtica i participació ciutadana

RESULTATS DEL LABORATORI D'IDEES

Móra d'Ebre, 28 d'octubre de 2009

Organitzat per:

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació
**Direcció General
de Participació Ciutadana**

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació
Serveis Territorials a les Terres de l'Ebre

Equip de conducció i facilitació:

ARC Mediació Ambiental

c. Figuera, 2
22720 Hecho
Telèfons 974.37.52.68 - 676.95.49.29
FaX 974.37.50.23

Dinamitzadores: Carol Blesa
Sara Díaz
Marta Fuentes

Índex

1. Presentació.....	4
2. Desenvolupament de la sessió.....	5
3. Resultats del debat	7
3.1. Presentació i antecedents	7
Propostes de temes a tractar	7
3.2. Contingut del debat. Suggestiments i aspectes a tenir en compte	8
Idees i comentaris al voltant del concepte de participació ciutadana	8
Reflexions generals.....	9
Comentaris sobre els instruments de la ciutadania cap a les institucions.....	9
Comentaris sobre els instruments de les institucions cap a la ciutadania.....	9
Comentaris sobre els instruments de democràcia directa	10
Propostes.....	11
3.3. Aspectes claus a considerar (resum dels principals temes)	12
3.4. Resum de les propostes treballades al laboratori	12
4. Valoració del taller per part dels participants	14
4.1. Aspectes relacionats amb la organització	14
4.2. Aspectes relacionats amb la participació	15
4.3. Valoracions generals	16

1. Presentació

Els darrers anys s'han anat desenvolupant a Catalunya diverses experiències de participació ciutadana que han permès la implicació de la ciutadania en la presa de decisions públiques. Aquestes experiències han estat múltiples i diferents motiu pel qual han provocat resultats desiguals.

En aquest marc, la Direcció General de Participació Ciutadana, del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, ha considerat necessari engegar un procés de participació per tot el territori per tal d'iniciar un debat sobre la qualitat democràtica dels diferents instruments de participació ciutadana. Així mateix, aquest debat ha de servir per definir les bases que han de possibilitar la creació d'una normativa que equilibri i reguli els diferents mecanismes i experiències de participació ciutadana amb l'objectiu de garantir el compromís de tots els poders públics i també de la ciutadania en el desenvolupament de polítiques que incorporin l'opinió de tots els implicats.

Així doncs, els **objectius del debat** iniciat al mes d'octubre del 2009 i que s'estendrà fins al primer trimestre de l'any 2010 són:

1. Elaborar les bases per a la redacció de la futura Llei per al foment de la participació ciutadana.
2. Definir les bases per a orientar la realització de Plans de foment de la participació ciutadana.
3. Promoure l'enfortiment d'una xarxa social i institucionals per a la qualitat democràtica.

En definitiva, aquest procés se centra en la **recollida de diverses propostes sobre els instruments que facilitaran la participació de la ciutadania en el desenvolupament de les polítiques públiques**, amb la finalitat de millorar la qualitat democràtica de les nostres institucions.

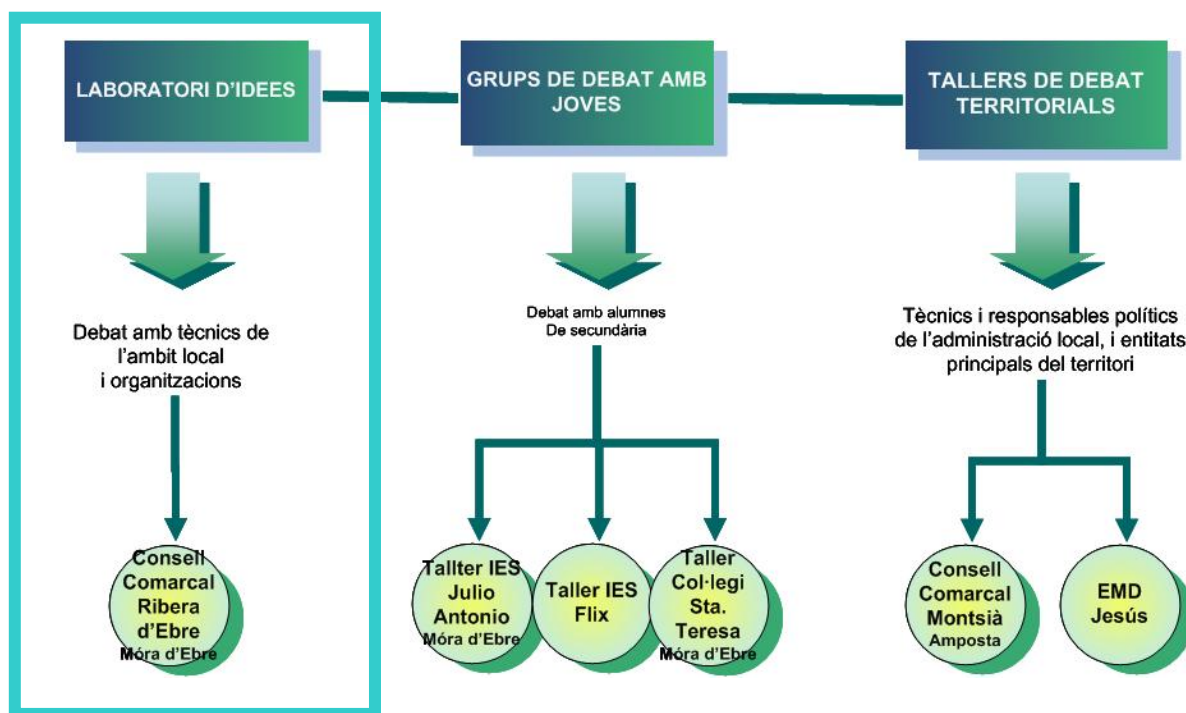
El procés de participació comprendrà **diverses activitats** adreçades a recollir la opinió de la ciutadania, els tècnics, els responsables polítics i els experts, a partir de diferents accions establertes per la pròpia Direcció General i com són:

- Elaboració d'informes tècnics
- Organització de seminaris especialitzats
- Celebració de fòrums sectorials
- Organització de laboratoris d'idees
- Realització de jornades de presentació del projecte
- Organització de tallers de debat territorials
- Realització de tallers de debat ciutadans

En aquest sentit, **aquest informe recull els resultats del laboratori d'idees portat a terme dins aquest procés el dia 28 d'octubre de 2009** a les Terres de l'Ebre, organitzat per la Direcció General de Participació Ciutadana amb la col·laboració dels Serveis Territorials del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació a les Terres de l'Ebre.

2. Desenvolupament de la sessió

El laboratori d'idees organitzat el **28 d'octubre de 2009** respon a algunes de les accions previstes per la Direcció General i llistades a l'apartat anterior. Aquest laboratori s'emmarca en un conjunt d'activitats realitzades a les Terres de l'Ebre el mateix dia:

El laboratori d'idees es va portar a terme en **horari** de 11.30h a 14h, amb una durada de 2.30h, al Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre (Plaça de Sant Roc, s/n – Móra d'Ebre), i va comptar amb l'assistència de 8 participants, dues persones de la Direcció General de Participació Ciutadana i dues dels Serveis Territorials del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació a les Terres de l'Ebre. Els participants eren persones actives del territori, amb experiència en el camp de la participació ciutadana, i representants de les següents entitats:

- Programa LEADER de la Terra Alta i Ribera d'Ebre
- Àrea de Joventut del Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre
- Àrea d'Immigració del Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre
- CERE Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre
- Serveis Territorials del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya
- Àrea d'Immigració del Consell Comarcal de la Terra Alta
- Ajuntament de Flix

L'**objectiu** principal del laboratori d'idees era compartir i contrastar opinions al voltant dels mecanismes i instruments que faciliten la participació de la ciutadania en la definició i desenvolupament de les polítiques públiques, així com analitzar els resultats de les experiències desenvolupades en el territori. Així mateix, la sessió estava concebuda com una reunió de treball intensa, configurada com a pluja d'idees.

L'**ordre del dia** de la sessió va ser el següent:

1. Presentació del projecte i els motius
2. Analitzar què s'entén per participació ciutadana
3. Formular suggeriments i aportacions al voltant de les experiències viscudes

3. Resultats del debat

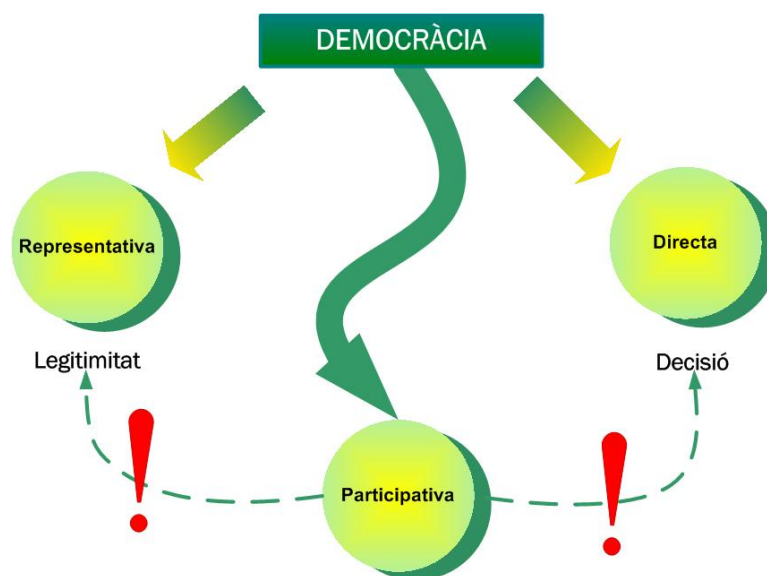
Presentem en aquest apartat el resum, en forma d'esquemes, de la presentació realitzada per la Direcció General de Participació, així com el contingut del debat posterior.

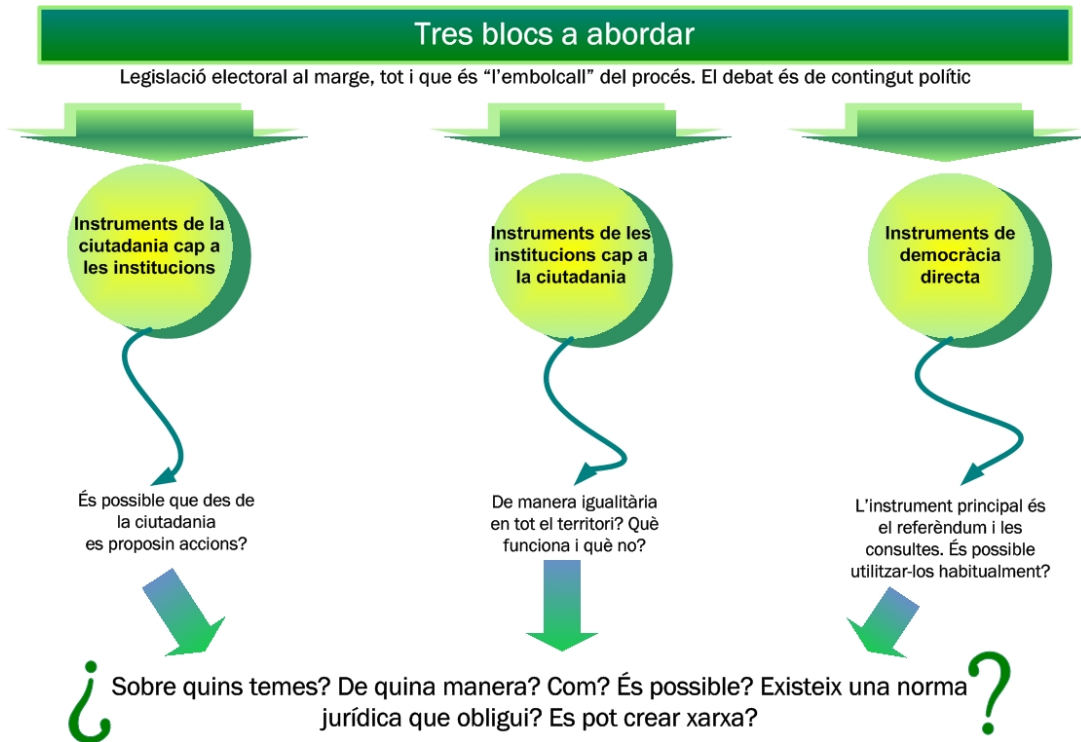
3.1. Presentació i antecedents

- Augment de l'ús del concepte de participació
- El contingut del concepte s'ha desdibuixat
- En els últims anys, no s'han produït grans novetats
- S'han detectat errors en la utilització d'instruments que possibiliten la participació
- Així mateix, s'ha observat una creixent utilització dels instruments per a assolir els propis interessos

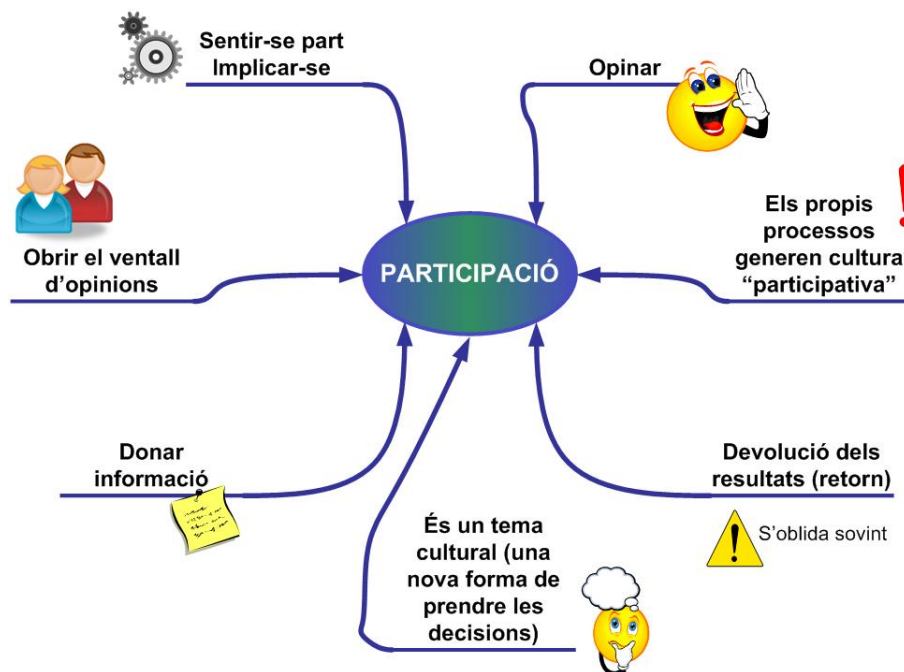
Propostes de temes a tractar

3.2. Contingut del debat. Suggestiments i aspectes a tenir en compte

Idees i comentaris al voltant del concepte de participació ciutadana

Reflexions generals

- La participació és important en el disseny i desenvolupament de les polítiques públiques, i es percep com una manera de fer del govern adequat a les necessitats actuals. Tot i això, s'enumeren una sèrie de problemes que poden comportar:
  - La ciutadania no està prou formada per participar en tots els temes.
  - Una decisió presa de forma participada no sempre és de qualitat (ja que existeix, sovint, desconeixement sobre els temes).
  - Existeix una manca de valors i actituds que possibilitin els debats, ja que es considera que a vegades no es respecten les altres opinions. La ciutadania no sempre és capaç d'acceptar la diversitat de postures i interessos.
  - Cal tenir present en la definició de les polítiques que la democràcia no és 1 persona = 1 vot.

Per això, cal generar motor de canvi social i de valors.

- És més fàcil que participi la gent jove, més que no pas la gent gran, la qual no té els hàbits per a participar en els assumptes públics.
- Hem de tenir present, com a participants i promotors dels projectes, que les iniciatives ciutadanes i la participació té el risc que no sempre ens agradin els resultats. Però tot i això, és necessària per a avançar cap a una millora de la qualitat democràtica.

Comentaris sobre els instruments de la ciutadania cap a les institucions

- Es destaquen algunes diferències territorials, per exemple en el nombre de signatures per a presentar una iniciativa legislativa popular. Per això cal plantejar-se: com es garanteix l'equilibri territorial? Només es considera la col·lectivitat, i l'interès col·lectiu, com una suma de persones.
- Es considera important regular tots els mecanismes de participació. Especialment, aquells que neixen de la voluntat ciutadania, ja que no queda clar com s'accepten els resultats; és a dir, quin nivell de vinculació tenen les seves propostes.

Comentaris sobre els instruments de les institucions cap a la ciutadania

- Cal analitzar quina és la motivació de la ciutadania per a participar en els processos de debat. Actualment, hi ha desconfiança ja que es dubten dels resultats. Cal engrescar a la ciutadania per a recuperar la seva confiança.
- S'introdueix el concepte de participació "reglada" com aquella que prové des de l'Administració a través de obligatorietat imposada per mecanismes normatius. En aquest marc, es considera que la participació iniciada des de les institucions perd el sentit. La iniciativa ha de néixer de la ciutadania, ja que és només d'aquesta manera,

des de la voluntat de reclamar uns drets tot sentint-se part implicada en el projecte, que realment funciona i s'assoleixen els objectius. Dins d'aquest argument, es valora que l'associacionisme com a forma de participació funciona, ja que és lliure i promoguda des del sentiment de sentir-se part activa.

- Sense informació la ciutadania no pot participar, i molt sovint hi ha manca d'informació.
- Es considera que si no s'escolten els resultats d'un projecte de participació, és a dir si una institució no és capaç d'assumir algunes de les opinions i propostes aportades, la ciutadania perd l'interès en participar en altres projectes ja que considera que les seves aportacions no s'han tingut en comte.
- El consens, entès com a forma de recollir i considerar les diferents opinions, hauria de ser un valor afegit als mecanismes de participació. Actualment, en molts casos, la participació cerca la consulta i el consens no sempre és possible.
- Es debat sobre si, depenent del tema, tota la ciutadania pot participar en processos de participació. En aquest sentit, alguns participants consideren que determinats temes tenen un alt nivell de dificultat tècnica motiu pel qual només poden participar els experts. Altres, al contrari, consideren que la tècnica no és objectiva i que tothom pot opinar i escoltar sobre un tema. Finalment, es considera que qualsevol tema que interessi socialment, pot ser objecte d'un procés de participació.

Comentaris sobre els instruments de democràcia directa

- Aquests mecanismes han de ser garantistes i compensar les pèrdues de les minories que veuen afectats els seus interessos pel bé general.
- Cal tenir present que aquests mecanismes tenen elevats costos, i es posa per exemple els associats a la realització d'un referèndum.
- Es destaquen les mancances de seguretat que poden fer trontollar la integritat de les votacions per via electrònica.
- Per altra banda, alguns participants també desconfien del vot per correu ja que consideren que és més manipulable. Per això, s'insisteix en la necessitat d'establir un sistema de garanties per utilitzar aquesta via en la organització de referèndums de forma periòdica. Com a exemple, es comenta que a Suïssa es vota durant una setmana i que majoritàriament la gent ho fa per correu (només un 10% vota en urna). La urna, tot i això, roman una setmana en un organisme públic i la ciutadania pot dipositar el seu vot sense la vigilància de ningú; el recompte, així mateix, es realitza diàriament per part de treballadors públics.

- S'alerta que la organització de referèndums periòdics pot provocar un descens en la participació, fet que pot provocar que es dubti de la legitimitat dels resultats justament per la baixa participació. Aquest fet es fa qüestionar quin percentatge de participació caldria per aprovar els resultats d'un referèndum i si tots els temes podrien aprovar-se pel mateix percentatge. Finalment, s'arriba a la conclusió que possiblement es podria estipular un percentatge mínim de participació per considerar/acceptar el resultat. S'explica que a Itàlia es feia d'aquesta manera i el què provocava és que la oposició fes una campanya convidant a no anar a votar, enlloc de cercar el vot negatiu.

Propostes

1. Sorgeix el dubte sobre quina és la legitimitat dels processos de participació. Aquests debats es porten a terme, majoritàriament, amb representants de diferents àmbits de la ciutadania, els quals no han estat escollits en votació per la totalitat de la població. Per aquest motiu, **es proposa sotmetre a referèndum o consulta popular els resultats dels processos de participació.**
2. Caldria **crear una administració corporativa, de caire social i no institucional, per a desenvolupar processos de participació.** Es considera que manquen recursos que facilitin que la ciutadania, de manera organitzada, pugui ordenar els seus espais de debat. Es posa com exemple una iniciativa de CERE (Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre) mitjançant la qual es volen crear mecanismes perquè la ciutadania participi en temes de patrimoni, a partir de la redacció de dictàmens elaborats per tècnics del Centre. És un tipus d'iniciativa que s'escapa de l'estructura institucional. Però s'insisteix en la manca de recursos per a portar-la a terme.

3. La **iniciativa legislativa popular** és una bona via per a participar en els assumptes públics, en aquest cas en la legislació d'una política. Però tot i això, el Parlament de Catalunya pot decidir acceptar o no el projecte. En aquest cas, la decisió final la pren el Parlament, format pels portaveus i diputats dels partits polítics, els quals no havien inclòs aquest tema en la seva agenda política. Per aquest motiu, es considera que caldria revisar el mecanisme, potser **incorporant un referèndum o consulta final pel qual es sotmetés a consideració de tota la ciutadania l'aprovació del projecte.** Aquest és un clar exemple de les dificultats d'articular i equilibrar la democràcia directa amb la democràcia representativa.
4. Es proposa **regular sobre quins àmbits pot decidir un òrgan de participació.**
5. Es proposen **crear mecanismes de garantia** que possibilitin que els interessos de la majoria no perjudiquen a una minoria. En aquest sentit, es considera que s'hauria de compensar a aquesta minoria.
6. Es considera fonamental incidir en la **formació** com a mitjà per a transformar l'actual sistema i cultura de valors. Tot i això, cal tenir presents les dificultats existents en relació amb els recursos. Aquesta formació no s'hauria d'impartir només a l'escola, ja que cal actuar, també, amb tota la ciutadania.

7. **Crear taules o iniciatives ciutadanes a petita escala per a facilitar la participació en temes d'interès col·lectiu.** Tot i això, s'alerta de la possibilitat de saturar l'acció de govern i l'Administració per l'excés de mecanismes. En aquest sentit, es considera que quan la iniciativa sorgís de la ciutadania, aquesta hauria de ser presa en consideració d'acord amb alguns criteris, com per exemple: que fos qualificada, que tractés sobre un tema d'interès col·lectiu, i amb l'objectiu d'obligar a l'òrgan de govern a prendre una decisió.
8. Es proposa **establir dies fixes a l'any per organitzar referèndums sobre el tema que estigui a l'agenda política en aquell moment**, igual que fan en altres països.
9. Es considera que els **temes sotmesos a referèndum i/o consulta haurien de ser clars i entenedors per la ciutadania**, i que es **podria començar a provar a escala local** perquè es recuperi la confiança de la ciutadania en el funcionament de l'instrument.

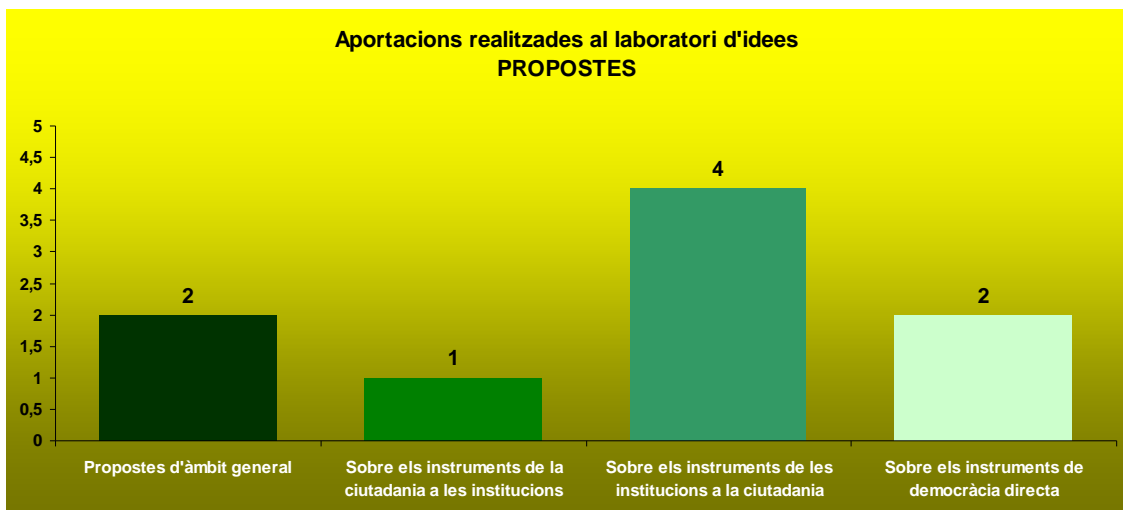
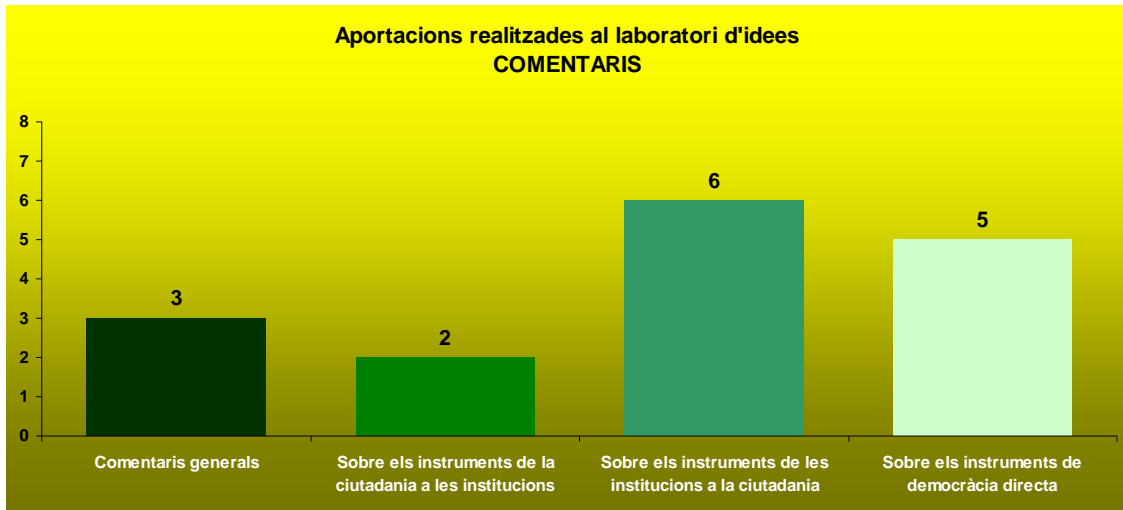
3.3. Aspectes claus a considerar (resum dels principals temes)

1. Formar en valors per a generar voluntat per a participar
2. Establir mecanismes per a garantir l'equilibri territorial
3. Buscar les vies per a legitimar els resultats dels processos de participació
4. Oferir recursos perquè la societat civil organitzada desenvolupi espais de participació
5. Produir resultats clars i pràctics dels debats per a fomentar la motivació
6. Facilitar informació
7. Obrir canals que afavoreixin la participació
8. Unificar esforços i crear xarxa
9. Establir mecanismes de funcionament dels òrgans estables
10. Regular els temes sobre els què es pot proposar o debatre
11. Incloure mecanismes de garantia en els instruments de participació

3.4. Resum de les propostes treballades al laboratori

LABORATORI D'IDEES	
Tipus d'aportació	Nº aportacions
Comentaris	16
Propostes	9

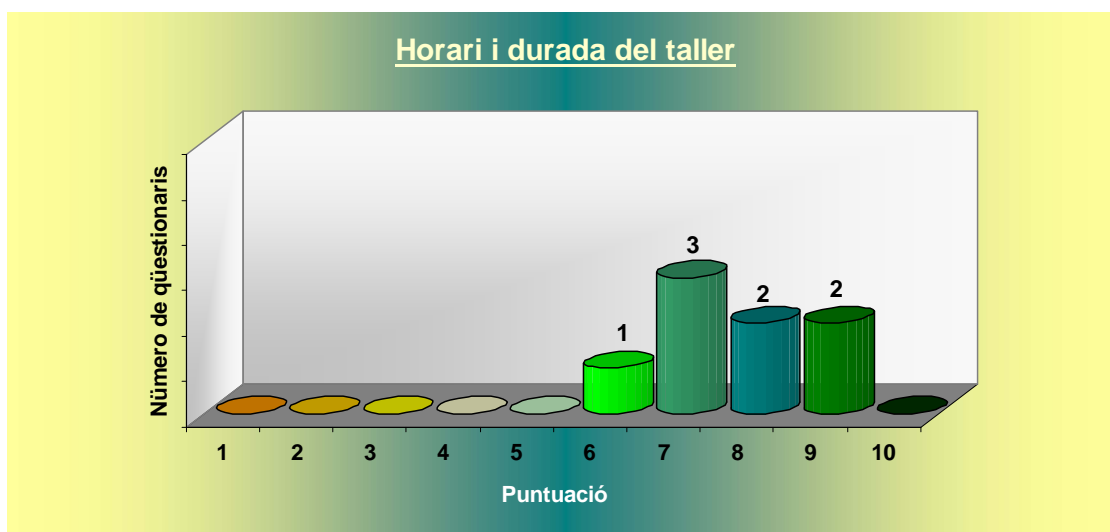
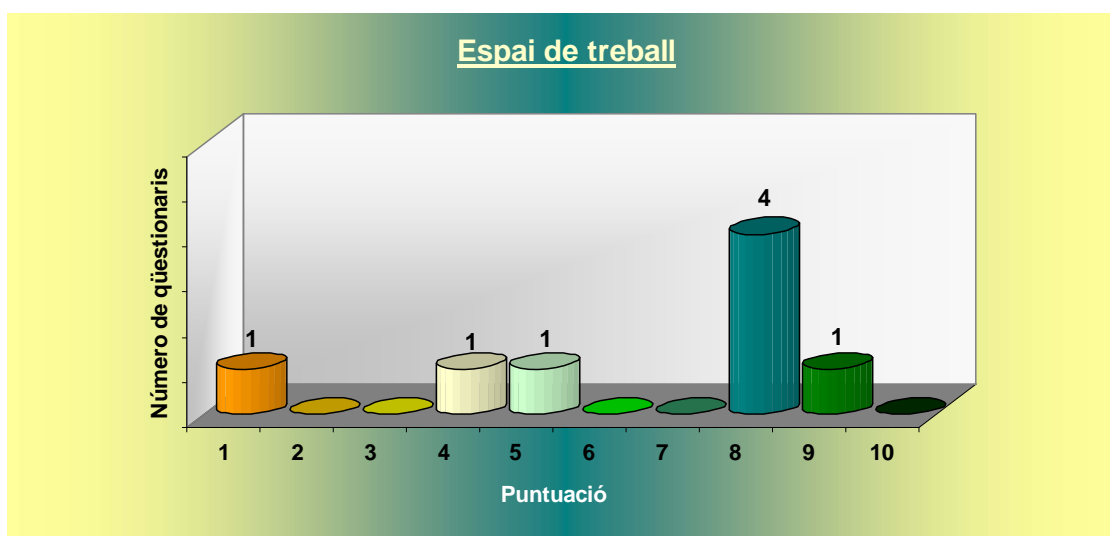

4. Valoració del taller per part dels participants

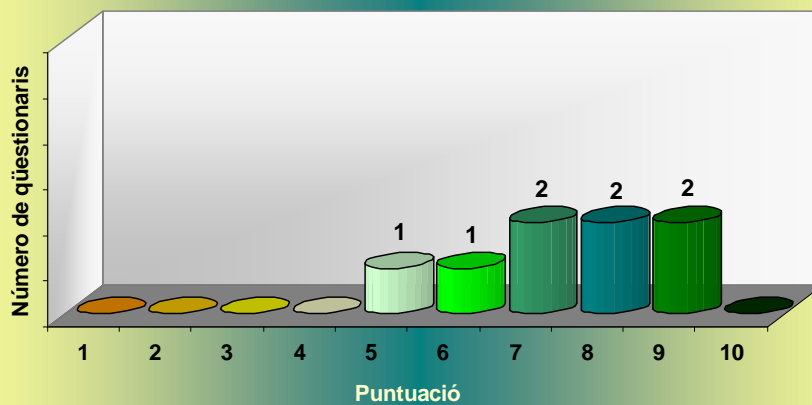
Per a valorar els tallers, es va facilitar als assistents un senzill qüestionari tancat per analitzar diversos aspectes entre un barem entre l'1 i el 10, sent 10 la puntuació màxima.

A continuació presentem el resultat de les valoracions del total de 8 qüestionaris recollits.

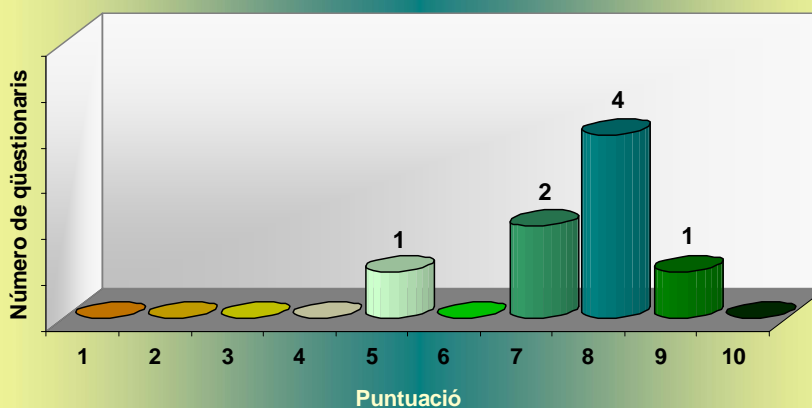
4.1. Aspectes relacionats amb la organització

Sistema de convocatòria

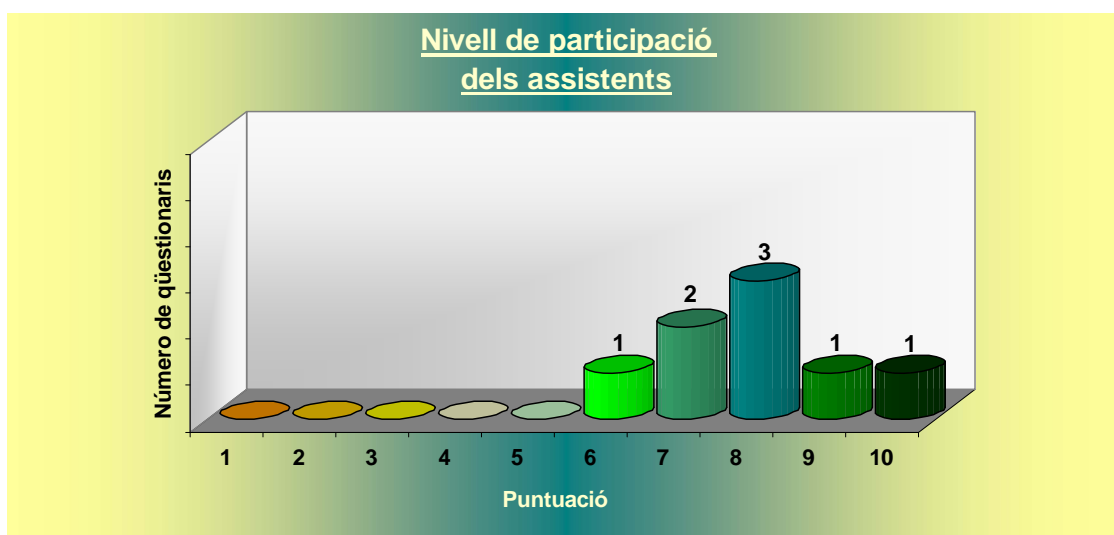
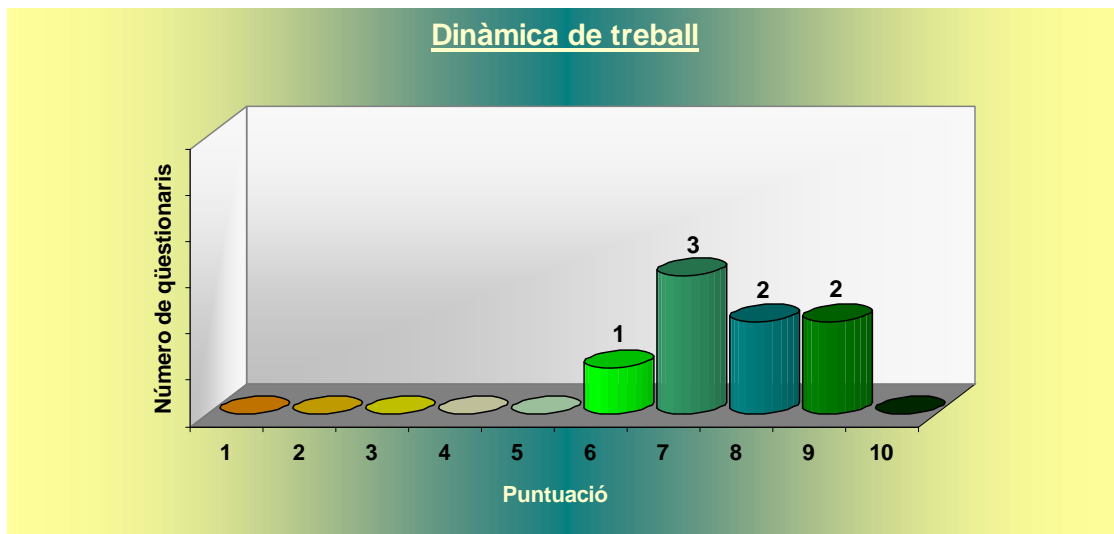
Organització en general

4.2. Aspectes relacionats amb la participació

Informació sobre el procés i la sessió

4.3. Valoracions generals

Aspectes positius a destacar

- És positiu que les decisions sobre la participació comptin amb processos deliberatius
- M'ha agradat el mètode pel qual tothom podia participar dient el què pensava. I també molt la recollida de la informació
- Planificació molt exacta de la jornada
- La correcta informació i direcció de la sessió per part dels conductors del taller
- El domini de la temàtica per part de la gent de Participació de la Generalitat
- El mètode permet treballar intensament la reflexió

Aspectes que convé millorar

- Es podrien fer petits grups de treball i després posar-ho en comú per contrastar i complementar
- Cal el retorn de les aportacions per fer noves propostes

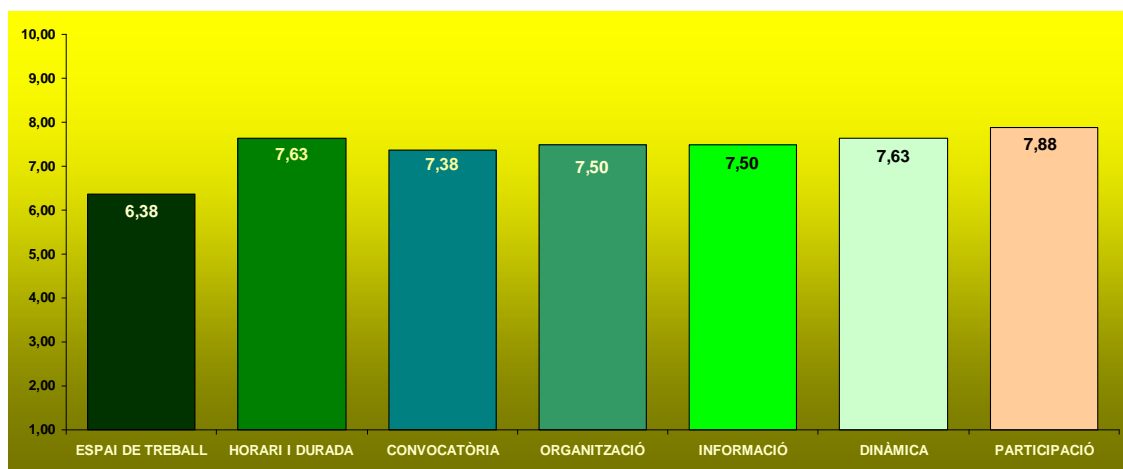
Altres comentaris

- El nombre de participants ha estat l'adequat, ja que tothom ha tingut la oportunitat de participar i expressar les seves idees
- El tema és complicat
- Que aquestes accions tinguin força per fomentar la participació de tots en aquesta democràcia
- Saber que se'n farà dels continguts del debat
- Cal continuïtat de les sessions

Valoració general

	Espai de treball	Horari/durada	Convocatoria	Organització gral.	Informació	Dinàmica	Participació
Puntuació 1	12,50 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Puntuació 2	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Puntuació 3	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Puntuació 4	12,50 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Puntuació 5	12,50 %	0,00 %	12,50 %	12,50 %	12,50 %	0,00 %	0,00 %
Puntuació 6	0,00 %	12,50 %	12,50 %	0,00 %	12,50 %	12,50 %	12,50 %
Puntuació 7	0,00 %	37,50 %	25,00 %	25,00 %	12,50 %	37,50 %	25,00 %
Puntuació 8	50,00 %	25,00 %	25,00 %	50,00 %	37,50 %	25,00 %	37,50 %
Puntuació 9	12,50 %	25,00 %	25,00 %	12,50 %	25,00 %	25,00 %	12,50 %
Puntuació 10	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	12,50 %

Puntuació mitjana

Barcelona, 11 de novembre de 2009